

**Úttektir á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla
Haustmisseri 2007**

Helstu niðurstöður

**Menntamálaráðuneytið
Janúar 2008**

Menntamálaráðuneytið

Janúar 2008

Útgefandi: Menntamálaráðuneyti
Sölvhólgötu 4
150 Reykjavík
Sími: 545 9500
Bréfasími: 562 3068
Netfang: postur@mrn.stjr.is
Veffang: www.menntamalaraduneyti.is

Umbrot og textavinnsla: Menntamálaráðuneyti

© 2008 Menntamálaráðuneyti

Efnisyfirlit

FORMÁLI	4
SAMANTEKT	5
ÚTTEKTIR HAUSTIÐ 2007	6
Staða sjálfsmats í skólunum.....	6
Sjálfsmatsaðferðir skólanna	7
Framkvæmd sjálfsmats í skólunum.....	7
VIÐAUKI	9
Viðmið.....	9
Matstækið.....	11
Skólar í úttekt haustið 2007	12
Úttektaraðilar haustið 2007.....	13

Formáli

Í lögum um grunnskóla nr. 66/1995 eru ákvæði þess efnis að sérhver skóli skuli innleiða aðferðir til að meta skólastarfið, þar á meðal kennslu- og stjórnunarhætti, samskipti innan skólans og tengsl við aðila utan skólans. Jafnframt er í lögnum ákvæði um að á 5 ára fresti skuli að frumkvæði menntamálaráðuneytisins gerð úttekt á þeim sjálfsmatsaðferðum sem skólar nota. Þau viðmið sem lögð eru til grundvallar úttektum á sjálfsmatsaðferðum skóla eru birt í *Almennum hluta aðalnámskrár grunnskóla*. Auk þess gaf menntamálaráðuneytið út bæklinginn *Sjálfsmat skóla* árið 1997 og er þar fjallað um tilgang og markmið sjálfsmats, sett fram viðmið fyrir sjálfsmat skóla, birtur gátlisti og gefið dæmi um ramma fyrir sjálfsmatsskýrslu.

Ákvæði um úttektir á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla komu fyrst til framkvæmda haustið 2001 og stóð fyrsta umferð úttekta til vors 2003. Önnur umferð úttekta hófst í febrúar 2007. Á vorönn 2007 voru gerðar úttektir á sjálfsmatsaðferðum 25 grunnskóla og á haustönn 2007 voru gerðar úttektir á 23 skólum til viðbótar. Í þessar skýrslu er gerð grein fyrir helstu niðurstöðum þeirrar úttekta sem fram fóru haustið 2007. Skýrslan er send viðkomandi skólum og sveitarstjórnnum en hana má einnig finna á vef menntamálaráðuneytisins www.menntamalaraduneyti.is.

Samantekt

Helstu niðurstöður úttekta á sjálfsmatsaðferðum í 23 grunnskólum haustið 2007 eru að í 14 grunnskólum hefur farið fram kerfisbundið sjálfsmat eða í 61% skólanna. Þar af hefur kerfisbundið sjálfsmat á öllum helstu þáttum skólastarfsins farið fram í 7 skólum.

Í eftirfarandi töflu má sjá samantekt á niðurstöðum um mat á sjálfsmatsaðferðum skóla:

Sjálfsmatsaðferðir skólans teljast:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	5 (22%)
Fullnægjandi að hluta	9 (39%)
Ófullnægjandi	9 (39%)
Samtals	23 (100%)

Þegar lagt var mat á framkvæmd sjálfsmats í þeim 14 skólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hafði farið fram eru niðurstöðurnar eftirfarandi:

Framkvæmd sjálfsmats telst:	Fjöldi skóla
Fullnægjandi	3 (21%)
Fullnægjandi að hluta	11 (79%)
Ófullnægjandi	0 (0%)
Samtals	14 (100%)

Í tveimur af þeim 23 grunnskólum sem voru í úttekt haustið 2007, eru bæði viðmið ráðuneytisins um sjálfsmatsaðferðir og um framkvæmd sjálfsmats uppfyllt að öllu leyti.

Úttektir haustið 2007

Í september 2007 var sveitarfélögum og skólum tilkynnt um úttektarskóla, tímasetningu úttektanna og úttektaraðila. Skólarnir sem um ræðir eru á höfuðborgarsvæðinu og Norðausturkjördæmi (sjá nánar um úttektaraðila og skóla í viðauka).

Úttekt á sjálfmatsaðferðum skóla byggir m.a. á gögnum frá viðkomandi skóla, heimsóknnum í skóla og viðtölum við stjórnendur, kennara, fulltrúa annarra starfsmanna, nemendur og foreldra, eftir því sem við á.

Í úttektunum er lagt mat á stöðu sjálfmats, sjálfmatsaðferðir og framkvæmd sjálfmatsins í einstökum skólum. Þau viðmið sem lögð eru til grundvallar við mat á sjálfmatsaðferðum eru að sjálfsmatið sé: Formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert (sjá nánar í viðauka).

Úttektaraðilar kynntu skólastjóra viðkomandi skóla niðurstöður úttektarinnar áður en þeim var skilað til ráðuneytisins.

Staða sjálfmats í skólunum

Í 15 grunnskólum af þeim 23 sem voru teknir út liggur fyrir skrifleg og opinber verkáætlun um sjálfsmat eða í um 65% skólanna.

Kerfisbundið sjálfsmat hefur farið fram í 14 skólum eða í 61% skólanna. Staða sjálfmats í skólunum í úttektinni er eftirfarandi:

Staða sjálfmats	Fjöldi skóla
Kerfisbundið sjálfsmat á öllum helstu þáttum	7
Kerfisbundið sjálfsmat á tilteknum þáttum	7
Einstakar tilraunir við sjálfsmat	4
Undirbúningur kerfisbundins sjálfmats hafinn	4
Ekkert hefur verið unnið við sjálfsmat	0
Annað	1

Af þeim 14 grunnskólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hafði farið fram höfðu 12 grunnskólar gefið út sjálfsmatsskýrslu. Skýrslurnar náðu ýmist til allra helstu þátta skólastarfsins eða til afmarkaðra þátta þess. Af þeim fjórum grunnskólum þar sem gerðar höfðu verið einstakar tilraunir með sjálfsmat höfðu tveir skólar gefið út sjálfsmatsskýrslur. Alls höfðu því 14 af 23 skólum gefið út sjálfsmatsskýrslu.

Sjálfsmatsaðferðir skólanna

Í þeim 18 skólum þar sem unnið hafði verið kerfisbundið að sjálfsmati eða gerðar höfðu verið einstakar tilraunir við sjálfsmat um afmarkaða þætti skólastarfsins byggðu allir skólar sjálfsmatsaðferðir á samsettu og aðlöguðu kerfi.

Í þeim 14 skólum sem höfðu unnið kerfisbundið sjálfsmat voru niðurstöður eftirfarandi um hvort sjálfsmatskerfi skólanna uppfyllti þau viðmið sem menntamálaráðuneytið hefur sett fyrir sjálfsmatsaðferðir (sjá nánar í viðauka):

Sjálfsmatskerfið telst:	Já	Já að hluta	Nei
Formlegt	14	0	0
Altækt	13	0	1
Áreiðanlegt	13	1	0
Samstarfsmiðað	14	0	0
Umbótamiðað	11	0	3
Árangursmiðað	10	0	4
Stofnanamiðað	12	0	2
Einstaklingsmiðað	14	0	0
Lýsandi	6	0	8
Greinandi	11	0	3
Opinbert	14	0	0

Samkvæmt viðmiðum ráðuneytisins töldust fimm skólar af þeim 14 sem höfðu framkvæmt kerfisbundið sjálfsmat vera með fullnægjandi sjálfsmatsaðferðir og níu skólar með fullnægjandi aðferðir að hluta.

Framkvæmd sjálfsmats í skólunum

Í þeim 14 skólum þar sem hafði farið fram kerfisbundið sjálfsmat taldist undirbúningur og kynning fullnægjandi í 13 skólum og fullnægjandi að hluta í einum skóla.

Í 11 skólum af þeim 14 þar sem hafði farið fram kerfisbundið sjálfsmat var framkvæmd umbóta í samræmi við aðgerða- og þróunaráætlun sem gerð var í kjölfar sjálfsmats. Í sex skólum hafði verið metið hvort markmiðum í aðgerða- og þróunaráætlun hafði verið náð.

Í fimm skólum af þeim 14 þar sem hafði farið fram kerfisbundið sjálfsmat höfðu verið sett viðmið um hvað bættur árangur í einstökum þáttum fæli í sér. Einstaklingsmiðað sjálfsmat var nýtt við starfsmannastjórnun í öllum skólunum 14.

Framkvæmdin í heild taldist fullnægjandi í þremur af þeim 14 skólum þar sem kerfisbundið sjálfsmat hafði farið fram en framkvæmdin taldist fullnægjandi að hluta í 11 skólum.

Viðauki

Viðmið

Viðmið ráðuneytisins sem lögð eru til grundvallar við úttektir á sjálfsmatsaðferðum skóla eru að sjálfsmatið sé:

1. Formlegt

Lýsing á aðferðum við sjálfsmat þarf að liggja fyrir í sjálfsmatsskýrslu, skólanámskrá og hugsanlega í fleiri skriflegum gögnum frá skólanum. Fram þarf að koma hvort um er að ræða viðurkennda sjálfsmatsaðferð eða samsetta og aðlagða aðferð. Gera þarf grein fyrir hvernig að sjálfsmatinu er staðið í heild. Í lýsingunni þarf að koma fram hverjir stjórna verkinu, hverjir vinna það á hverjum tíma og til hverra það nær.

2. Altækt

Sjálfsmatið skal ná til allra helstu þátta skólastarfsins, þ.e. markmiða, stjórnunar, náms, kennslu, námsmats, nemenda, starfsfólks, aðbúnaðar og ytri tengsla. Ekki er þó gert ráð fyrir að skólar geti tekið jafn ítarlega á öllum þáttum á hverju ári.

3. Áreiðanlegt

Mikilvægt er að sjálfsmatið byggi á traustum gögnum og áreiðanlegum mælingum. Gögn úr bókhaldi skólans, t.d. námsferilsskrá og fjarvistaskrá, þurfa að vera tiltæk. Skólar geta þó ekki í öllum tilvikum byggt á tölulegum gögnum, en þurfa þá að meta starf sitt með öðrum hætti, eins og viðhorfakönnunum meðal ólíkra hópa, t.d. meðal nemenda, starfsfólks, foreldra, viðtökuskóla, almennings, atvinnulífs og brautskráðra nemenda.

4. Samstarfsmiðað

Allt starfsfólk þarf með einum eða öðrum hætti að koma að vinnu við sjálfsmatið. Við skipulagningu og undirbúning sjálfsmatsins þarf að kynna öllum starfsmönnum umfang verkefnisins. Jafnframt þarf að nást sátt um framkvæmd þess. Verkaskipting þarf að vera skýr og sömuleiðis stjórnun og ábyrgð. Á þessu stigi þarf að hafa í huga þátttöku nemenda, foreldra og annarra hagsmunaaðila í sjálfsmatinu.

5. Umbótamiðað

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta aðgerða- og starfsáætlun um þær umbætur í skólastarfinu sem vinna þarf að í kjölfar sjálfsmats. Einnig þarf að birta upplýsingar um hvernig markmiðum umbótaáætlunar verði náð. Viðmið um hvað bættur árangur felur í sér þurfa að vera skilgreind.

6. Árangursmiðað

Skólinn skal vinna að því að meta hvort markmiðum skólans hafi verið náð og hvaða árangri skólastarfið hefur skilað út frá viðmiðum sem hann hefur sett sér. Þetta geta t.d. verið viðmið um námsárangur, vellíðan, umgengni, fjarvistir og brottfall.

7. Stofnana- og einstaklingsmiðað

Sjálfsmatið þarf að beinast bæði að stofnuninni sjálfri og einstaklingum innan hennar. Sem dæmi um þetta má nefna mat á frammistöðu skólans í samanburði við aðra, t.d. á samræmdum prófum og mat á stjórnun og kennslu.

8. Lýsandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að vera stutt hnitmiðuð lýsing (texti, myndir, töflur) á starfsemi skólans. Lýsingin þarf að hafa tengsl við markmiðssetningu.

9. Greinandi

Í sjálfsmatsskýrslu þarf að birta styrk- og veikleikagreiningu, sem sett er fram kerfisbundið við hvern þátt matsins og síðan í samantekt í lokin.

10. Opinbert

Fyrirfram þarf að ákveða hverjir hafa aðgang að tilteknum þáttum sjálfsmatsins en sjálfsmatsskýrslu þarf að birta opinberlega. Hér þarf að tryggja að haldin séu í heiðri ákvæði gildandi laga, m.a. um meðferð persónuupplýsinga.

Matstækið

Menntamálaráðuneytið hefur hannað spurningalista á rafrænu formi sem úttektaraðilar skrá niðurstöður sínar í. Spurningalistarnir eru þrenns konar og fer val á spurningalista eftir stöðu sjálfsmats í hverjum skóla fyrir sig. Meginlistinn samanstendur af 42 spurningum sem úttektaraðilar svara ef skólinn hefur unnið að kerfisbundnu sjálfsmati. Listinn skiptist í fimm meginhluta:

I. Staða sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hver staða sjálfsmatsvinnu í skólanum er.

II. Sjálfsmatsaðferðir– markmiðið er að afla upplýsinga um það kerfi sem skólinn notar. Viðmiðin eru: formlegt, altækt, áreiðanlegt, samstarfsmiðað, umbótamiðað, árangursmiðað, stofnana- og einstaklingsmiðað, lýsandi, greinandi og opinbert og eru settar fram spurningar um hvert þeirra.

III. Framkvæmd sjálfsmats – markmiðið er að fá fram upplýsingar um hvernig til hefur tekist með framkvæmd sjálfsmatsins.

IV. Heildarniðurstaða – markmiðið er að fá fram lokaniðurstöðu úttektaraðila um annars vegar sjálfsmatsaðferðirnar og hins vegar um framkvæmdina. Til að svara þessum hluta byggja úttektaraðilar annars vegar á hluta II og hins vegar á hluta III (sjá hér að ofan).

V. Greinargerð – markmiðið er að fá fram stutta samantekt (hámark 1 bls. A4) á niðurstöðum ásamt athugasemdum og öðrum upplýsingum frá úttektaraðilum.

Ef skólinn hefur einungis gert einstakar tilraunir við sjálfsmat um afmarkaða þætti skólustarfsins fylla úttektaraðilar út spurningalista sem samanstendur af sjö spurningum. Stytttri listi er fylltur út ef ekkert hefur verið unnið við sjálfsmat eða undirbúningur sjálfsmats er hafinn. Úttektaraðilar skila í öllum tilvikum stuttri greinargerð með spurningalistunum.

Skólar í úttekt haustið 2007

Úttektir voru gerðar á sjálfsmatsaðferðum eftirtalinna skóla haustið 2007:

Brekkuskóli

Dalvíkurskóli

Engidalsskóli

Flataskóli

Grenivíkurskóli

Grunnskólinn á Raufarhöfn

Grunnskólinn á Þórshöfn

Grunnskólinn í Grímsey

Grunnskólinn í Hrísey

Grunnskóli Ólafsfjarðar

Hlíðarskóli á Akureyri

Hrafnagilsskóli

Kársnesskóli

Litlulaugaskóli

Lundarskóli

Lækjarskóli

Salaskóli

Setbergsskóli

Stórutjarnarskóli

Valsárskóli

Þelamerkurskóli

Öldutúnsskóli

Öxarfjarðarskóli

Úttektaraðilar haustið 2007

Í janúar 2007 auglýsti menntamálaráðuneytið eftir aðilum til að taka að sér verkefni á sviði úttekta á sjálfsmatsaðferðum grunnskóla vor og haust 2007. Úttektir á sjálfsmatsaðferðum í hverjum skóla voru í höndum tveggja til þriggja einstaklinga sem saman hafa menntun og reynslu á sviði sjálfsmats, skólastarfs á grunnskólastigi og gæðastjórnunar. Úttektirnar sem fjallað er um í þessari skýrslu voru framkvæmdar af British Standards Institution á Íslandi.